

Nr 142.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Medicinalstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1945/46 m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 100 och 103) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 beräkna till Medicinalstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 800 000 kronor och till Sinnessjuknämnden: Avlöningar ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 243, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 16 mars 1945, föreslagit riksdagen att dels medgiva, att antalet konsulenter i lönegrad Eo 24 må i gällande personalförteckning för medicinalstyrelsen utökas från 3 till 4, dels godkänna av departementschefen förordade avlöningsstater för medicinalstyrelsen och sinnessjuknämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock för nämnda budgetår anvisa till Medicinalstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 823 500 kronor och till Sinnessjuknämnden: Avlöningar ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

1:o) **Medicinalstyrelsen: Avlöningar.** Å gällande riksstat är ifrågavarande anslag uppfört med 755 000 kronor.

I skrivelse den 31 augusti 1944 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande beräkningen av ifrågavarande anslag för budgetåret 1945/46. Styrelsen erinrar därvid om att frågan om styrelsens organisation vore föremål för utredning av särskilda sakkunniga, medicinalstyrelseutredningen. Då utredningsarbetet enligt vad styrelsen inhämtat icke med säkerhet kunde väntas bli slutfört inom sådan tid, att förslag i ämnet kunde framläggas för 1945 års riksdag, har styrelsen funnit sig icke längre kunna uppskjuta framläggande av vissa i departementschefens nedan intagna yttrande behandlade förslag, syftande till en förstärkning av arbetskrafterna i skilda hänseenden.

Av styrelsens förslag må här omnämnas, att befattningen såsom inspektör för sinnesslövärd, som för närvarande är en halvtidstjänst, vars innehavare samtidigt är sekreterare hos sinnessjuknämnden, föreslås skola från och med den 1 juli 1945 förändras till heltidstjänst med ett arvode av 14 900 kronor. Vidare föreslår styrelsen, att hos styrelsen måtte från och med den

1 juli 1945 få anställas en pressombudsman mot ett arvode av högst 10 000 kronor årligen.

Över medicinalstyrelsens framställning ha *yttranden* avgivits av medicinalstyrelseutredningen, statens informationsstyrelse, statskontoret och allmänna lönenämnden.

Medicinalstyrelseutredningen anför beträffande förslaget om inrättande av en befattning såsom pressombudsman följande.

Utredningen har av medicinalstyrelsens skrivelse icke kunnat bilda sig en säker uppfattning rörande den avsedda innebörden av pressombudsmannens arbetsuppgifter och ställning. Utredningen utgår för egen del från att någon ändring i den dagliga rutinmässiga nyhetsförmedlingen från medicinalstyrelsen icke äsyftas. För utredningen synes det ock naturligt, att initiativet till upplysningsåtgärder i olika frågor som regel kommer från generaldirektören eller vederbörande föredragande i styrelsen ävensom att dessa tillhandahålla eller anvisa erforderligt material för frågans belysning. Från dessa utgångspunkter skulle pressombudsmannens huvudsakliga uppgift bli att bearbeta materialet, så att det blir för allmänheten lättfattligt och intresseväckande. Ofta torde det visa sig ändamålsenligt att belysa materialet i form av en intervju i dagspressen eller en dialog i radio. Stundom kan det även framstå som önskvärt, att materialet bearbetas för åvägbringande av en kortfilm, avsedd att visas före huvudprogrammet på biografernas ordinarie föreställningar. Med hänsyn härtill finner utredningen det vara av vikt, att pressombudsmannen har journalistisk läggning samt är väl insatt i pressens, radions och filmens organisation och arbetssätt. Har han därjämte medicinsk utbildning, är detta givetvis en fördel, men det kan enligt utredningens mening knappast anses vara en nödvändig kvalifikation.

Inom utredningen har emellertid tvekan rått, huruvida ifrågavarande uppgift borde anförtros åt en stadigvarande anställd befattningshavare eller om det icke vore mera ändamålsenligt med en anordning, som möjliggjorde anlåtande i varje särskilt fall av en person, som kunde anses äga speciella förutsättningar för den aktuella uppgiften. Endast erfarenheten torde i detta hänseende kunna lämna tillförlitliga anvisningar. Med beaktande härav och med understrykande av vikten av att en nära samverkan i detta hänseende kommer till stånd mellan medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan har utredningen ansett sig böra förorda, att ett belopp av förslagsvis 5 000 kronor ställes till envar av medicinalstyrelsens och folkhälsoinstitutets förfogande för bedrivande i samråd av viss försöksverksamhet på området. Uppenbarligen bör vid organiserandet av ifrågavarande upplysningsverksamhet kontakt sökas med statens informationsstyrelse för tillvaratagande av den sakkunskap och erfarenhet, som finnes representerad inom denna styrelse.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

Medicinalstyrelsen har i första hand föreslagit, att den extra föredragande för ärenden rörande könssjukvård, som jämlikt medgivande av 1944 års riksdag förordnats för innevarande budgetår och vars arvode bestrides från anslaget till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, skall från och med nästa budgetår överföras å medicinalstyrelsens avlöningsstat och benämnas överinspektör för vården av könssjuka. Medicinalstyrelsen har därvid utgått från att behovet av denne befattningshavare komme att kvarstå under avsevärd tid framåt. Mot bakgrunden av vad vid remissbehandlingen framkommit finner jag emellertid tillräckliga hållpunkter för närvarande icke föreligga för att bedöma, huruvida behovet av en särskild befattningshavare för detta ändamål kommer att bli mera permanent. Vid sådant förhållande anser jag mig icke

böra ifrågasätta en ändring av vare sig den ställning, som nu tillkommer berörde föredragande, eller sättet för bestridandet av hans arvode.

Behovet av den föreslagna extra föredraganden å medicinalbyrån för handläggning av ärenden rörande provinsialläkardistriktsindelningen sammanhänger med frågan, i vilken takt provinsialläkarorganisationen fortsättningsvis skall utbyggas. I detta hänseende har medicinalstyrelsen tänkt sig en väsentligt snabbare utbyggnad än Kungl. Maj:t på min föredragning funnit sig kunna förorda vid behandlingen av denna fråga i 1945 års statsverksproposition. Godtager riksdagen Kungl. Maj:ts förslag härutinnan, torde en extra föredragande för nu berörda ärendens handläggning knappast komma att erfordras mer än möjligen under en begränsad del av nästa budgetår. Behovet av förstärkning torde i så fall få tillgodoses genom att vederbörande byråchef eller sekreterare beviljas partiell tjänstledighet under erforderlig tid.

I anledning av den vid 1944 års riksdag beslutade utvidgningen av den förebyggande mödravården har Kungl. Maj:t — enligt bemyndigande av riksdagen — den 14 juli 1944 medgivit, att under sex månader av innevarande budgetår finge vara anställd en i obstetrik och gynekologi specialutbildad läkare såsom extra föredragande i mödravårdsärenden mot ett arvode av högst 5 300 kronor för år. För samma ändamål torde — i avbidan på vidare erfarenhet — på sätt medicinalstyrelsen hemställt böra beräknas medel jämväl under nästa budgetår, att bestridas från arvodesposten.

Frågan om förändring av befattningen som inspektör för sinnesslövärden sammanhänger som nämnts nära med motsvarande spörsmål beträffande befattningen som sekreterare i sinnessjuknämnden. Av utredningen i ämnet synes framgå, att kombinationen av dessa båda befattningar under de senaste åren blivit alltmera betungande och att densamma i längden svårligen torde kunna upprätthållas, därest icke en lätnad i den sammanlagda arbetsmängden på ett eller annat sätt åvägbringas. I detta avseende bör emellertid framhållas, att Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för justitiedepartementet förut denna dag i proposition nr 239 framlagt förslag till ändring av bland annat 20 § gällande sinnessjuklag, varigenom nuvarande hinder för sinnessjuknämnden att på vederbörande sjukvårdsläkare delegera beslutanderätten beträffande utskrivning av straffrifyrkylarade, som begått mot annans personliga säkerhet riktigt brott, bortfaller. Denna åtgärd i samband med den skärpning av förutsättningarna för straffrifyrkylarade, som föreslås i en tidigare till detta års riksdag avgiven proposition (nr 207), torde kunna medföra en icke oväsentlig avlastning av sinnessjuknämndens nuvarande arbetsbörda. Vid sådant förhållande synes en fortsatt förening av nämnda båda tjänster icke vara utesluten.

Lämpligheten av denna förening kan emellertid, såsom medicinalstyrelseutredningen framhållit, ur andra synpunkter ifrågasättas. Den framstår sålunda ur såväl arbets- som kompetenssynpunkt mindre lycklig. Beaktas bör vidare, att sinnesslövärden efter hand som den utbygges kräver ökad tillsyn och rådgivning. Härjämte må erinras om att, därest riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts i propositionen nr 211 framlagda förslag angående statsbidrag till psykisk barn- och ungdomsvård, fråga uppkommer om lämpligaste sättet att utöva den centrala tillsynen över denna vård. Härvid har såsom en provisorisk lösning antytts lämpligheten av att anförtro denna tillsyn åt sinnesslövrårdsinspektören. Till denna kombination, som förutsätter särskild specialutbildning hos innehavaren, kan ställning icke nu tagas. Med hänsyn till vad sålunda anförts torde för närvarande ingen annan åtgärd böra vidtagas än att posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppräknas med ett belopp av förslagsvis 8 500 kronor. Det torde sedan få ankomma på Kungl. Maj:t att inom

ramen för detta belopp jämte nuvarande arvodesbelopp för sinnesslövärd-
inspektören och dennes vikarie, utgörande 7 700 kronor, träffa de anstalter,
som kunna visa sig mest ändamålsenliga för tillgodoseende av nu berörda
ändamål.

Medicinalstyrelsen har vidare påkallat medel för anställande av en biträ-
dande föredragande i rättspsykiatriska ärenden för en tid av sex månader
under nästa budgetår. Styrelsen har härvid åberopat den snabbt fortskri-
dande ökningen av hithörande ärenden, som framför allt är markerad beträf-
fande abort- och steriliseringsärenden samt sinnesundersökningar i brottmål.
Någon minskning av dessa ärenden lär icke vara att emotse under de närmaste
åren. Jag vill i detta hänseende framhålla, att Kungl. Maj:t i propositionen
(nr 239) med förslag till ändringar i sinnessjuklagen utgått från att den cen-
trala granskningen av utlåtandena rörande sinnesundersökningar i brottmål
skall tills vidare bibehållas. Under sådana förhållanden anser jag mig icke
kunna avvisa styrelsens framställning om ytterligare en föredragande i rätts-
psykiatriska ärenden.

Genom den verkställda utredningen synes mig även behovet av en biträ-
dande inspektör för sjuksköterskeväsendet styrkt. I likhet med lönenämnden
finner jag mig dock tills vidare icke kunna förorda högre löneställning för
denna befattningshavare än lönegrad Eo 17.

Den starkt stegrade anslutningen till det frivilliga kastsjukebekämpandet
torde, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, göra det nödvändigt att för hand-
havande av hithörande kontroll och rådgivning inrätta ytterligare en kon-
sulentbefattning å veterinärbyråns kastsjukeavdelning. Densamma torde i
enlighet med medicinalstyrelsens, av lönenämnden biträdda förslag böra pla-
ceras i lönegrad Eo 24.

Till förslaget om anställande av en pressombudsman vid medicinalstyrelsen
ställer jag mig mera tveksam. Vad i denna del anförts av medicinalstyrelsen,
statens informationsstyrelse och medicinalstyrelseutredningen synes mig
emellertid motivera, att ett belopp av förslagsvis 5 000 kronor ställes till medi-
cinalstyrelsens förfogande för anordnande av viss försöksverksamhet på om-
rådet. Härvid torde i stort sett de riktlinjer böra följas, som uppdragits av
medicinalstyrelseutredningen. Självfallet bör vid verksamhetens organise-
rande samråd sökas med såväl statens informationsstyrelse som statens in-
stitut för folkhälsan. Jag vill erinra om att i årets statsverksproposition (femte
huvudtiteln, punkten 160) beräknats ett belopp av likaledes 5 000 kronor för
bedrivande av upplysningsverksamhet genom sistnämnda instituts försorg.

Häruöver har medicinalstyrelsen beräknat medel för avlöning åt två halv-
tidsmanuenser och tre kontorsbiträden, huvudsakligen avsedda som förstärk-
ning av hälsovårdsbyrån, mödra- och barnavårdsavdelningen samt kastsjuke-
avdelningen. Till följd av arbetsbördans snabba tillväxt har styrelsen, delvis
efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t, redan under innevarande budgetår
nödats tillfälligt anställa personal av i huvudsak den omfattning, som nu
nämnts. Jag anser mig under sådana förhållanden böra tillstyrka styrelsens
framställning härutinnan, dock med den jämkningen att för samtliga dessa
befattningshavare tills vidare allenast räknas med anställning som extra
tjänstemän. Kostnaden för desamma skulle då, fränsett förekommande tillägg,
begränsas till 12 500 kronor.

Slutligen vill jag erinra om att medicinalstyrelsen i skrivelse den 16 febru-
ari 1945 hemställt om medel för avlöning från och med innevarande kalen-
derår av bland annat en extra föredragande, som skulle åtnjuta arvode mot-
svarande lönegrad Eo 26, samt en extra ordinarie kansliskrivare i lönegrad
Eo 11, båda med placering å kameralbyrån. På de skäl, som styrelsen i

nämnda skrivelse anført, har Kungl. Maj:t i proposition nr 163 (femte huvudtiteln, punkt 3) beräknat medel för dessa befattningshavare under innevarande budgetår. Då behovet av desamma enligt vad styrelsen framhållit kan förväntas bli bestående även under nästa budgetår, förordar jag, att medel avses för nu nämnda personalförstärkning jämväl för budgetåret 1945/46.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat torde medicinalstyrelsens avlöningsanslag för nästa budgetår böra beräknas sålunda.

Posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän torde enligt medicinalstyrelsens förslag böra upptagas med 305 000 kronor.

Posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, torde böra uppräknas med dels 5 700 kronor till en extra föredragande i mödravård jämte vikarie för denne, dels 3 600 kronor för en extra föredragande i rättspsykiatri, dels ock 8 500 kronor för att, om så skulle visa sig erforderligt, möjliggöra anställande på heltid av en arvodist för tillsyn av sinnesslövrården samt den psykiska barna- och ungdomsvården jämte vikarie för denne under semester eller alltså med sammanlagt 17 500 kronor. Posten skulle därmed komma att stiga till 112 000 kronor.

Till avlöning åt den mera fast anställda övriga icke-ordinarie personalen torde enligt medicinalstyrelsens förslag böra beräknas ett belopp av 260 000 kronor. Härtill torde böra läggas 11 500 kronor till arvode åt en extra föredragande å kameralbyrån, 8 000 kronor för en konsulent å veterinärbyrån i lönegrad Eo 24, 5 300 kronor för en biträdande inspektör för sjuksköterskeväsendet i lönegrad Eo 17, 4 000 kronor för en kansliskrivare i lönegrad Eo 11, 5 000 kronor för bedrivande av viss upplysningsverksamhet samt 12 500 kronor för anställande av vissa extra tjänstemän. Härutöver torde liksom tidigare böra beräknas ett belopp av i runt tal 20 000 kronor till avlöningar åt vikarier och tillfälliga biträden. Posten skulle därigenom komma att höjas till 326 300 kronor, vilket belopp torde böra avrundas till 325 000 kronor.

Posten till rörligt tillägg slutligen torde med hänsyn till belastningen å densamma för sistförflutna budgetår, utgörande omkring 77 000 kronor, kunna upptagas med oförändrat belopp eller 81 500 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle alltså styrelsens avlöningsanslag för nästa budgetår komma att uppgå till $(305\,000 + 112\,000 + 325\,000 + 81\,500)$ 823 500 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *B. von Friesen m. fl.* väckt motion (II: 575), vari hemställts, att biträdande inspektören för sjuksköterskeväsendet inplaceras i lönegrad Eo 20, samt att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för nästa budgetår måtte ökas med 1 100 kronor.

Kungl. Maj:t har räknat med att behov av en extra föredragande å medicinalbyrån för handläggning av ärenden rörande provinsialläkardistriktsindelningen knappast skall komma att erfordras mer än möjligen under en begränsad del av nästa budgetår. Därvid har förutsatts, att 20 provinsialläkardistrikt skulle komma att inrättas från och med den 1 januari 1946. Emellertid har riksdagen sedermera bemyndigat Kungl. Maj:t att från och med nämnda dag inrätta ytterligare 15 provinsialläkartjänster och anhållit att ny plan för distriktsindelningen snarast möjligt utarbetas. Utskottet har icke ansett sig böra i detta sammanhang taga ställning till frågan i vad mån nämnda

Utskottet.

beslut kan anses oundgängligen kräva anlitande av extra arbetskraft inom medicinalstyrelsen utöver vad Kungl. Maj:t beräknat men förutsätter att ny framställning i ämnet skall göras till riksdagen i den mån dess medverkan befinnes erforderlig för tillgodoseende av behovet av sådan arbetskraft.

Motionen anknyter till Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av en extra ordinarie tjänst såsom biträdande inspektör för sjuksköterskeväsendet. Behovet av denna befattning torde i och för sig få anses styrkt. Vidkommande löneställningen ha medicinalstyrelsen och medicinalstyrelseutredningen föreslagit lönegraden Eo 20. Statskontoret har emellertid ansett, att då en person med sjuksköterskeutbildning önskades för tjänsten avlöningsförmånerna borde anpassas med hänsyn till det för sjuksköterskor gällande allmänna löneläget, varför högre placering än i 15 lönegraden borde vara utesluten. Departementschefen har i likhet med allmänna lönenämnden funnit sig tills vidare icke kunna förorda högre löneställning än lönegraden Eo 17. I motionen framföres medicinalstyrelsens ovannämnda förslag om inplacering i 20 lönegraden.

Utskottet har vid övervägande av denna fråga ansett sig böra förorda Kungl. Maj:ts förslag, vilket alltså innebär, att befattningen i fråga tills vidare hänföres till lönegraden Eo 17.

Vad departementschefen i övrigt anfört i de särskilda frågorna har ej givit utskottet anledning till erinran.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att antalet konsulenter i lönegrad Eo 24 må i gällande personalförteckning för medicinalstyrelsen utökas från 3 till 4,

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 575

a) godkänna följande avlöningsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 305 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	» 112 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 325 000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 81 500

Summa förslagsanslag kronor 823 500;

b) till *Medicinalstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 823 500 kronor.

2:o) **Sinnessjuknämnden: Avlöningar.** Å gällande riksstat är ifrågavarande anslag uppfört med 23 700 kronor. Från posten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, utgår ersättning till bland annat nämndens sekreterare med 7 900 kronor samt till vikarie för denne under semester med 700 kronor.

I skrivelse den 28 juli 1944 har *sinnessjuknämnden* gjort framställning om anslag för sin verksamhet under nästa budgetår. Nämnden har därvid, under åberopande av nämndens alltjämt ökade arbetsbörda, föreslagit att befattningen som nämndens sekreterare måtte förändras till en heltidstjänst med minst samma löneförmåner som en förste läkare vid statens sinnessjukhus, vilken vore placerad i lönegraden A 28.

Medicinalstyrelsen har avgivit utlåtande i ärendet den 19 september 1944.

Departementschefen har anfört följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att *sinnessjuknämnden*s arbetsbörda under årens lopp undergått en avsevärd stegring, som i och för sig torde motivera en utökning av sekreterarens arbetstid. Såsom jag under föregående punkt framhållit, torde emellertid en icke oväsentlig lättnad i nämndens arbetsbörda bli möjlig, därest vissa av Kungl. Maj:t framlagda förslag till ändringar i strafflagen och sinnessjuklagen vinna riksdagens bifall. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu tillstyrka nämndens framställning om heltidstjänst för sekreteraren. Jag räknar därför tills vidare med oförändrade arvodesbelopp till nämnde sekreterare och dennes semestervikarie. Härvid förutsätter jag dock, att, därest under budgetåret inträffande omständigheter så skulle påkalla, Kungl. Maj:t skall äga befogenhet att medgiva den höjning av arvoden eller den förstärkning av nämndens kansli, som kan visa sig erforderlig.

Om denna min ståndpunkt godtages, torde posten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, icke böra undergå annan ändring än att densamma med hänsyn till utgifterna under sistförflutna budgetåret för nämndens sammanträden bör uppräknas till förslagsvis 17 400 kronor.

Övriga poster torde i anslutning till *medicinalstyrelsen*s förslag böra upptagas till oförändrade belopp, respektive 6 000 och 600 kronor.

*Sinnessjuknämnden*s avlöningsanslag läser alltså för nästa budgetår böra beräknas till (17 400 + 6 000 + 600) 24 000 kronor.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för *sinnessjuknämnden*, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor 17 400
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal »	6 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 600
<hr/>	
Summa förslagsanslag kronor 24 000;	

b) till *Sinnessjuknämnden*: *Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 24 000 kronor.

Stockholm den 17 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 140.